

FÄRDIGUTREDDA FÖRSLAG FÖR EFFEKTIVARE TILLSTÅNDSPROCESSER

12 förslag som möjliggör för en effektiv och ambitiös klimatomställning
med stärkt konkurrenskraft

2023-05-02

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	3
2. Färdigutredda förslag för bättre tillståndsprocesser.....	4
Klimaträttsutredningen.....	4
1. Tydligare prövning av linjekoncessioner.....	4
2. Bedömningen av luftledning respektive kabel vid linjekoncession.....	4
Miljöprövningsutredningen.....	5
3. Det införs enklare regler för ändringstillstånd.....	5
4. Gränsen mellan tillstånds- och anmälningsplikt tydliggörs.....	6
5. Stärk länsstyrelsens roll som nav och aktiv samrådspart.....	6
6. Gör partsrollen mer ändamålsenlig och samordnad med färre myndigheter.....	6
7. Ökad användning av muntlig förberedelse och tidsplaner.....	7
8. Det införs större möjlighet att avvisa en ansökan tidigt i processen samt möjlighet att begära konsoliderade ansökningar och yttranden.....	7
9. Det ska vara lättare att avgöra mål utan huvudförhandling.....	8
10. Ordföranden och miljöszakunnig i miljöprövningsdelegationerna får generella förordnanden.....	8
11. En klimatstyrka ger länsstyrelsen handläggarsöd.....	8
12. Ett kunskapscentrum samlar miljötekniskt kunnande.....	8

Fossilfritt Sverige (2016:05)

Inom ramen för regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige har 22 branscher tagit fram färdplaner där de visar hur de kan stärka sin konkurrenskraft genom att bli fossilfria eller klimatneutrala. Fossilfritt Sverige leds av den nationella samordnaren, Svante Axelsson, och arbetar nu med att öka tempot i klimatomställningen och skapa förutsättningar för att färdplanerna ska kunna genomföras.

1. Inledning

Sveriges mål är att vara klimatneutralt senast 2045. Inom ramen för regeringsinitiativet Fossilfritt Sverige har 22 näringslivsbranscher, som tillsammans står för cirka 70 procent av Sveriges utsläpp, tagit fram egna färdplaner för fossilfri konkurrenskraft som visar hur det i praktiken ska gå till. Ett av de dominerande hindren i genomförandet av färdplanerna är de långa tillståndsprocesserna för elledning, kraftproduktion och olika investeringar inom industrin.

Många industrier har redan börjat investera men många väntar otåligt på att elen ska kunna levereras i rätt tid och på rätt plats så att den nya fossilfria produktionen kan köra igång. I en tid när industrin vill höja tempot är själva tiden för tillståndsprocesserna självklart en helt avgörande fråga.

Glädjande nog har både Klimatråtsutredningen och Miljöprövningsutredningen levererat ett antal konkreta förslag som skulle korta ned tillståndsprocessen inom olika områden. Fossilfritt Sverige har efter dialog med de 22 färdplansägarna identifierat tolv konkreta förslag från de två utredningarna som omgående skulle kunna antas.

Vi har förståelse för att utredningarna ska ses som paket, men vi har ändå valt ut ett antal förslag som kan vara effektfulla redan på kort sikt. Det finns givetvis fler förslag som är viktiga att genomföra men vår bedömning är att dessa tolv förslag har stöd och är viktiga.

Fossilfrihet är idag en självklar förutsättning för ökad konkurrenskraft och i takt med att USA och EU nu också ökar tempot i den industriella omställningen ökar konkurrensen om både kompetens och kapital. Det är därför oerhört viktigt att Sverige ökar sin attraktionskraft på alla möjliga nivåer. Snabbare tillståndsprocesser är då en nyckel till snabbare utveckling.

Svante Axelsson, nationell samordnare, Fossilfritt Sverige

2. Färdigutredda förslag för effektivare tillståndsprocesser

Klimaträttsutredningen

Klimaträttsutredningen har lämnat två betänkanden. I sitt slutbetänkande, *Rätt för klimatet*¹, föreslår utredningen lagändringar för att snabba på processen för att bygga elledningar. Några prioriterade förslag att snabbt genomföra är:

1. Tydligare prövning av linjekoncessioner.

Förslagen presenteras på sidan 256 i Klimaträttsutredningens slutbetänkande. Den tydliggjorda prövningen bygger i huvudsak på nedanstående sex förslag:

- Lämplighetsbedömningens omfattning klargörs
- Miljöprövningens omfattning förtydligas
- Krav på innehållet i en ansökan om linjekoncession uppdateras
- Miljöprövningen underlättas genom ökad vägledning
- Bestämmelsen om villkor enligt ellagen *ska förtydligas*²
- Ersättningsbestämmelserna ska ses över

2. Bedömningen av luftledning respektive kabel vid linjekoncession.

På sidan 297 i Klimaträttsutredningens slutbetänkande presenteras åtgärder för effektivare teknikvalsprocess. Förslaget återges ordagrant nedan.

Det ska läggas till en ny 17 a § i ellagen som anger att vid val av teknik mellan luftledning och kabel för ledningar som kräver nätkoncession för linje ska särskild hänsyn tas till

1. ändamålet med ledningen enligt 2 kap. 12 a §,
2. kraven på drift och underhåll, god kvalitet på överföringen av el enligt 3 kap. och de mål för driftssäkerhet för transmissionsnätet som fastställs enligt 8 kap., och
3. förmågan att förebygga, motstå och hantera sådana störningar i elförsörjningen som kan medföra svåra påfrestningar på samhället enligt elberedskapslagen (1997:288).

¹ [Rätt för klimatet, SOU 2022:21 \(regeringen.se\)](#)

² "ska förtydligas" är eget tillägg utifrån första meningen i betänkandets förklaring av förslaget.

Det ska också införas ett bemyndigande att regeringen får meddela föreskrifter om val av teknik mellan luftledning och kabel för ledningar som kräver nätkoncession för linje. Med kabel avses både markförlagd kabel och sjökabel.

Utredningen föreslår att föreskrifter införs i förordningen om nätkoncession för växelströmsledningar som är avsedda för en spänning om 130 kV eller högre. I en ny 6 a § i förordningen ska kriterier anges för när skälen för den valda tekniska utformningen som luftledning eller kabel ska beskrivas i ansökan om linjekoncession för en sådan ledning.

Enligt en ny 6 b § i förordningen om nätkoncession ska växelströmsledningar som är avsedda för en spänning om 130 kV eller högre som utgångspunkt byggas som luftledning. Föreligger något av kriterierna i 6 a § får en sådan ledning dock byggas som kabel. Föreligger vissa av kriterierna i 6 a § till skydd för t.ex. bebyggelse eller människors hälsa och miljön ska växelströmsledningar med en spänning om 130 kV eller högre byggas som kabel om och i den eller de delar av ledningens sträckning

1. förutsättningarna för kabel enligt 2 kap. 17 a § ellagen är uppfyllda och
2. fördelarna som kan uppnås med en kabelförläggning överväger nackdelarna jämfört med en luftledning.

Miljöprövningsutredningen

Miljöprövningsutredningen har i sitt slutbetänkande, *Om prövning och omprövning*³, lämnat förslag på hur miljöprövningsprocessen kan förenklas och snabbas på.

Några prioriterade förslag att snabbt genomföra är:

3. Det införs enklare regler för ändringstillstånd.

På sidan 111 i sitt betänkande beskriver utredningen förslaget för enklare regler för tillståndsändring. Förslaget återges ordagrant nedan.

Ändringsprövning ska vara huvudregel vid ansökan om att ändra en miljöfarlig verksamhet. Detta ska regleras genom 16 kap. 2 a § miljöbalken, genom att ändringsprövning görs obligatorisk om inte verksamhetsutövaren har ansökt om tillstånd för hela verksamheten. Prövningsmyndigheten avgränsar slutligt vilket beslutsunderlag som behövs och bedömer vilka villkor som har miljömässigt samband med ändringen.

Länsstyrelsen har en viktig uppgift att vid avgränsningssamrådet stödja verksamhetsutövaren vid bedömningen av miljökonsekvensbeskrivningens innehåll och omfattning genom sin stärkta roll i 6 kap. 32 § miljöbalken enligt våra förslag i kapitel 6. Regeln om ökad möjlighet till ändringstillstånd är baserad på att äldre tillstånd regelbundet omprövas och uppdateras enligt våra förslag i kapitel 5.

³ [Om prövning och omprövning - en del av den gröna omställningen. SOU 2022:33 \(regeringen.se\)](#)

4. Gränsen mellan tillstånds- och anmälningsplikt tydliggörs.

På sidan 115 i sitt betänkande lägger utredningen förslaget. Förslaget återges ordagrant nedan.

Det ska bli tydligare var gränsen går mellan tillstånds- och anmälningsplikt vid ändring av en tillståndspliktig verksamhet. En ny andra punkt införs i 1 kap. 4 § miljöprövningsförordningen, som knyter tillståndsplikten till tillståndets omfattning eller tidigare meddelade särskilda villkor. Punkten förtydligar att tillståndets ram och särskilda villkor utgör ramen för tillståndets rättskraft och därmed gränsen mellan tillståndsplikt och anmälningsplikt.

Ändringen innebär en ökad förutsägbarhet genom att den praxis som generellt råder kodifieras i lagtext. Ändringen innebär också en viss utökning av praxis genom att en ändring som faller utanför det allmänna villkoret kan anmälas, om den rymms inom tillståndets omfattning och särskilda villkor och övriga förutsättningar i bestämmelsen är uppfyllda.

5. Stärk länsstyrelsens roll som nav och aktiv samrådspart.

På sidan 266 i sitt betänkande lägger utredningen förslaget. Förslaget återges ordagrant nedan.

Länsstyrelsens roll som ett nav och aktiv samrådspart i samrådsprocessen ska stärkas genom dels en ändring i 6 kap. 32 § miljöbalken, dels en ny bestämmelse i 6 kap. 32 a §.

Länsstyrelsen ska verka för att olika statliga intressen som berörs på ett väsentligt sätt identifieras tidigt i processen för verksamhetsutövaren.

Myndigheter med partsroll och kommunala nämnder som fullgör uppgifter inom miljö- och hälsoskyddsområdet ska vid behov bistå länsstyrelsen med underlag eller yttrande för att länsstyrelsen ska kunna fullgöra sin samordnande roll.

6. Gör partsrollen mer ändamålsenlig och samordnad med färre myndigheter.

På sidan 275 presenterar Miljöprövningsutredningen sitt förslag för hur myndighetsrollerna ska förändras. Förslaget återges ordagrant nedan.

Partsrollen enligt 22 kap. 6 § miljöbalken ändras genom att antalet centrala förvaltningsmyndigheter som har denna roll minskar för att på så sätt minimera överlappande ansvarsområden. Kammarkollegiets partsroll tas bort och motsvarande resurser förs över till Havs- och vattenmyndigheten.

Styrning mot ökad dialog, samverkan och samordning i ett tidigt handläggningsskede mellan de myndigheter som har kvar en partsroll (Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt länsstyrelserna) ska ske genom att kravet på samverkan tydliggörs i instruktionerna för Naturvårdsverket respektive Havs- och vattenmyndigheten.

7. *Ökad användning av muntlig förberedelse och tidsplaner.*

På sidan 343 av betänkandet presenteras förslaget av Miljöprövningsutredningen. Förslaget återges ordagrant nedan.

Muntlig förberedelse ska användas i fler mål för att reda ut avgränsningsfrågor och tidigt inventera eventuellt behov av kompletteringar. På så sätt kan antalet kompletteringsförelägganden minska och processen effektiviseras.

Det tydliggörs att muntlig förberedelse kan hållas före kungörelse och att rätten bestämmer vilka som ska kallas. Bestämmelsen i 22 kap. 11 § miljöbalken upphävs därför och ersätts av två nya bestämmelser i 22 kap. 2 b och c §§ med placering i en mer logisk ordning före bestämmelsen om kungörelse av ansökan i 22 kap. 3 §.

Tidsplaner ska också användas oftare för att öka förutsägbarheten i handläggningen och minska antalet anstånd. Det införs en särskild bestämmelse om tidsplaner anpassad efter miljömålen i en ny bestämmelse 22 kap. 2 d § miljöbalken. En tidsplan ska tas fram senast efter kungörelse om det inte är obehövligt på grund av målets beskaffenhet eller av något annat skäl. Regeln görs tillämplig även för miljöprövningsdelegationerna.

8. *Det införs större möjlighet att avvisa en ansökan tidigt i processen samt möjlighet att begära konsoliderade ansökningar och yttranden.*

På sidan 346 presenterar utredningen sitt förslag. Förslaget återges ordagrant nedan.

Det ska vara lättare än i dag att avvisa en ofullständig ansökan tidigt när synpunkter från samrådet inte har beaktats eller ansökan på annat sätt är ofullständig genom att lydelsen i 22 kap. 2 § miljöbalken ändras.

Bestämmelsen knyts till en handlingsregel i 6 kap. 35 § 8. miljöbalken om att sökanden ska bemöta länsstyrelsens bedömning enligt 6 kap. 32 § miljöbalken gällande bl.a. väsentliga miljöeffekter och vad en miljökonsekvensbeskrivning ska innehålla för att kunna ligga till grund för en fortsatt miljöbedömning.

Bestämmelsen är fakultativ eftersom prövningsmyndigheten i vissa fall kan bedöma att det är lämpligare med ett ytterligare föreläggande om komplettering, men utgångspunkten ska vara att prövningsmyndigheten ska överväga avvisning om sökanden inte följer det första föreläggandet. Prövningsmyndigheten ska också kunna begära att få in en komplettering som en konsoliderad ansökan.

Motsvarande möjlighet att få in synpunkter i konsoliderad form införs när det gäller yttranden från parts- eller remissmyndigheter eller andra parter genom en ändring i 22 kap. 10 § miljöbalken. Möjligheten i 22 kap. 2 § andra stycket att besluta att bristen ska avhjälpas på sökandens bekostnad tas bort.

9. *Det ska vara lättare att avgöra mål utan huvudförhandling.*

På sidan 349 av sitt betänkande presenterar Miljöprövningsutredningen sitt förslag för hur det ska bli enklare att avgöra mål utan huvudförhandling.

Förslaget återges ordagrant nedan.

Det ska vara lättare att avgöra mål utan huvudförhandling om det är ändamålsenligt utifrån målets omfattning och svårighetsgrad. Kravet på att det ska vara uppenbart onödigt med huvudförhandling för att den ska kunna avstås tas bort i 22 kap. 16 § miljöbalken. Det förtydligas att rätten till muntlig handläggning inte är ovillkorlig.

Bestämmelsens nuvarande andra stycke om att uppgift om målet kan komma att avgöras på handlingarna görs obligatorisk för att undvika att målet onödigt fördröjs. Att sådan upplysning ska lämnas flyttas till en tydligare placering i 22 kap. 3 §.

10. *Ordföranden och miljösekreteraren i miljöprövningsdelegationerna får generella förordnanden.*

På sidan 352 i sitt betänkande presenterar Miljöprövningsutredning sitt förslag.

Förslaget återges ordagrant nedan.

Ordföranden och sekreteraren i miljöprövningsdelegationerna ska få behörighet att tjänstgöra över hela landet och inte bara den egna länsstyrelsen för att bättre nyttja resurser och specialkompetens.

11. *En klimatstyrka ger länsstyrelsen handläggarstöd.*

På sidan 398 presenterar utredningen sitt förslag. Förslaget återges ordagrant nedan.

En klimatstyrka inrättas vid någon av länsstyrelserna, vilken ska stödja samtliga länsstyrelser i deras arbete med nya eller ändrade miljötillstånd för verksamheter och åtgärder som väsentligt bidrar till att uppnå klimatmålen. Styrkan ska ge handläggarstöd till länsstyrelserna i deras roll som part i samrådsprocessen och i prövningsprocessen.

Det övergripande syftet med klimatstyrkan och kunskapscentrumet (se avsnitt 8.1.2) är att ge processmässigt och kunskapsmässigt stöd som bidrar till effektivare handläggning av tillståndsärenden som rör de verksamheter som väsentligt bidrar till att nå klimatmålen. Avsikten är att den resursförstärkning som styrkan och centrumet innebär även ska komma verksamhetsutövare till del genom att länsstyrelsen ges bättre förutsättningar att axla rollen som samordnande nav och aktiv samrådspart.

12. *Ett kunskapscentrum samlar miljötekniskt kunnande.*

På sidan 402 presenterar utredningen sitt förslag för ett kunskapscentrum.

Förslaget återges ordagrant nedan.

Statens energimyndighet får i uppgift att i samverkan med Naturvårdsverket vara ett kunskapscentrum för industrins klimatomställning. Centrumet ska bistå

länsstyrelserna och klimatstyrkan i deras arbete med nya eller ändrade miljötillstånd och med tekniskt kunnande kring industrins klimatomställning.